

اضلاع چهار گانه شعر

■ محمدرضا سنگری

دوست عزیز و جوان شاعر مرتضی حیدری آل کثیر، چهار ضلع شاعرانگی را دارد: ذوق سرشار، انس با ملکوت واژه ها، مطالعه و تأمل ژرف شاعرانه و الهام و نفس رحمانی. او از دیار شوش است و همسایه دعبل خزاعی؛ و شگفتا که هم در مضمون و هم ساخت شعری به دعبل نزدیک. نگاه تازه به موضوعات شعری، استواری در بیان، درک ساختار زبان، گستاخی و جسارت ورود به قلمروهای تازه و در عین حال وفاداری به شعر آیین و ستایش و توصیف خوبی و خوبان، شعر او را ممتاز و متمایز می سازد. شیفتگی و شوریدگی به ساحت اهل بیت در تمام سروده هایش موج دارد و او با نگاهی تازه و منطری نو این دوردست های نزدیک را به احساس و اندیشه مخاطب می بخشد.

یکی از وجوه درخشان شعر حیدری پایان بندی های موقّ شعری ست. چه بسیارند شاعرانی که خوش می درخشند، اما شعر در پایان افول و سقوط می کند و بی هیچ طنین و درخشش پایانی سر در محاق می گذارد. در شعرهای حیدری آغازهای درخشان و پایان های مانا و تأثیرگذار و سرشار از پژواک فراوانند. در این سروده که در توصیف پیامبر است و برشی از یک شعر بلند است که به شیوه کلاسیک تجدید مطلع یافته و زبانی چالاک و زنده و امروزین دارد طلیعه زیبا و حسن ختام را به خوبی و روشنی می توان رصد کرد:

شب پلک بست و مرحله صبحدم رسید
 چهل از پیشر رها شد و دور قلم رسید
 نام محمد آمد و شعرم وضو نداشت
 باید نماز خواند، اذان قلم رسید

...

این شعر نامه ای شد و کوچید تا خدا
 حالا اذان تمام شده نامه ام رسید!

و در سروده امانت در وصف علی(ع) باز همین حسن مطلع و حسن مقطع را می توان یافت:

روزهایی که تب و تاب به دستم دادند
 آتش از خاطر آب به دستم دادند
 من امین بودم و دستان کسی از پس ابر
 یاسی از خانه مهتاب به دستم دادند
 شعله ها با هوس و کینه گرفتند از من
 آن چه با مهریه آب به دستم دادند
 رستگاری بزرگی که پی اش می گشتم
 شبی از گوشه محراب به دستم دادند
 آدمم دور شوم از جگر خاک، اما
 نیزه ها کاسه خوناب به دستم دادند
 تیغ ها باغ مرا نیز گرفتند از من
 يك بغل غنچه سیراب به دستم دادند

نکته درخشان دیگر در شعر حیدری، شناخت دقیق و عمیق نمادهای آیینی، چهره ها و شخصیت های دینی و توصیف آن ها از چشم اندازه های گوناگون است. در فضای احساسی و عاطفی و عمدتاً تراژیک شعر آیینی، چنین نگاهی مغتنم و ستودنی ست. چه بسیار شاعران که به همان اطلاعات و دانسته های دم دست بسنده می کنند و بی پشتوانه ای از مطالعه، در مدار همان چند نماد متداول و مشهور می چرخند و در نتیجه شعر آن ها در سطح متوقف می گردد. حیدری می خواند و می داند و همان گونه که پیشتر گفتم اضلاع چهارگانه شعر را زندگی می کند.

به این سروده شکوه مند و کم نظیر در توصیف کریم اهل بیت، امام حسن مجتبی (ع) توجه کنید:

نام تو چیست؟ گفت: به نام خدا «کریم»
 از ابتدای واقعه تا انتها، کریم

مهمان شعرهای تو امشب منم، چه خوب
 لب های خسته! جمله بسازید با «کریم»

بد نیست سفره با کلمات تو پر شود

مهمان تویی، ولی من و این دست چاکریم!

لب می زنی به نور دعا، این صدای توست:

عرفنی یا الهی بمعناک، یا کریم!

نجواکنان به چشم جهان پا گذاشتی

خورشید و ماه پیش تو مثل دو پاکریم

من نیز بر در تو گدایم، خدا وکیل

امروز با تو هستم و فردا خدا کریم

ما عاشقان نور کلام تو پیش تو

یا کور بی ملاحظه هستیم، یا کریم

از ویژگی سروده های آیینی حیدری، پرداختن به نام هایی ست مظلوم، که در شعر شیعی فراموش شدگانند، یا دست کم مجموعه سروده های چند قرن شعر و شاعری شیعی درباره آنان به یک دفتر نمی رسد! به ویژه آن که در روزگار ما با وفور شاعران آیینی، هنوز هم این مظلومیت مستمر و مداوم است. شاید نخستین مجموعه ای که در هیئت غزل های هم پیوسته به این مهم پرداخت، شاعر هوشمند و خلاق و جوان مهدی زارعی بود، اینک شاعری دیگر در این عرصه استوار قلم و

قدم زده است که بی تردید در آینده از او بیشتر خواهیم شنید.
 مرتضی حیدری آل کثیر را به خاطر بسپارید. این نام در پرتو استعداد سرشار و ملهم شدن از حریم روح القدس، سروده هایی بشکوه تر و نستوه تر برای آینده دارد. این صفحات را ورق بزنید. سروده هایش برای امام باقر و امام صادق را بخوانید و پس از آن، طنین سوگ و سوزش را در توصیف معصومین دیگر، تا دریابیم چه حادثه ای شاعرانه، به سمت سبز فردا اشاره دارد. سروده حیدری در وصف امام جواد(ع) در شعرخوانی شب پانزدهم رمضان گذشته در محضر رهبر انقلاب تحسین همگان را برانگیخت.
 حیدری با نجابتی جنوبی، وقار و آرامشی که رسم جان های آسمانی ست و شکوه و صولتی که از پیامبر شهرش، دانیال نبی یافته است و در کنار این همه خوبی، عشق و معرفتی که در وجودش جریان و جریان دارد، آینده ای بارورتر را نوید می دهد. امید است این همه نام متبرک که در شعرش نشسته است، پشتوانه قلم و شعر و اندیشه وی و تضمین آفریدن مجموعه های شعری برتر و والاتر باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی